

Açükleme Muafiyet Talebi Prosedürü ve Yordamı

Nisan 2017

Işık Barış Fidaner

yersizseyler.wordpress.com

Kitabın LaTeX kodları yine CC Attribution-
NonCommercial 3.0 Unported Lisansı altındadır.

İçindekiler

Giriş	3
Neden Talep?	4
Neden Başvuru değil?	6
Neden Müracaat değil?	8
Prosedürle Yordam arasındaki fark	11
Anahtar, Kapı, Köprü, Zemin	14
Ek: Bilirmiş gibi yapmak	16
Ek: Bulmaca	17

Giriş

Wikileaks'in ifşaat *bandwagon*una atlamış gibi olmayayım diye yakınlarda **birinci yersiz gizlilik kararı altında** yayınladığım **Boston Raporu**'nu edinmek üzere gönderilen e-postalardaki *gender disparity* dikkatimi çekti.

Gönderilen taleplerin yalnızca %25'i kadın kaynaklardan gelmişti ve üstüne üstlük talep sahibi erkek kaynakların %33.3333üçüçü'lük bir kısmında talep sahibi erkek kaynak talep sahibi olmayan başka kadın kaynakları *narrate* etmişti.

Bunun ise muhtemel sebeplerinden bir tanesinin öne çıktığını gözlemledim:

“IBF bize açüklemeler yapmaya kalkabilir” gibi yersiz endişeler¹

Ben de bu sıkıntıyı aştırmak üzere bir *Açükleme Muafiyet Talebi Prosedürü ve Yordamı* hazırlamaya karar verdim.

Bağzı genel açıklamalarla başlayıp kimi genel tanımlamalarla bitireceğim.

¹Açükleme “*mansplaining*”in Türkçesi ama aynı endişe konusuna “*lecturing*” dendiği de oluyor.

Neden Talep?

Talep insanın kendi **ana dilini** öğrenmesini sağlayan temel faktörü teşkil eder, bebeklikten itibaren insan konuşmayı taleplerde bulunarak öğrenir.

Öte yandan, siyasî kutuplaşma ve buna bağlı olarak gelişen ve derinleşen endişelerin tamamı, nefret söylemi gibi dil yamultucu etkilerin tamamı işte bu **talep değerleri** zemininde olur.

Meşhur bir örnek vermek gerekirse “başörtüsü” kelimesini “türban” kelimesinden ayırt eden özelliği, **talep değeri taşımasıdır**.²

Yani mesela “Başörtüsü. . .” diyen birine yardım etmeye çabalamamız mümkündür. Çevremize bakınırız, dolapları karıştırırız, çekmeceleri boşaltırız ve sonunda aradığı şeyi bulup “Bunu mu dedin?” diye ona uzatma umudumuz vardır.

“Türban. . .” diyen biri içinse yapabileceğimiz pek bir şey yoktur. Yapabileceğimiz muhtemel herhangi bir şeyi umursadığı da söylenemez. Umutsuz vaka olmuştur.

Böyle talep değeri olmayan sözler sarf etmesini olsa olsa başka taleplerin duyurulmasını önleme isteğiyle, daha doğrusu **başka taleplerin duyulmasından korkmasıyla** açıklayabiliriz.

Fakat taleplerin konuşmayla ve ana dilin öğrenilmesiyle sonuçlanması, karşılanmamaları ölçüsünde olur. Eğer bütün talepler karşılansaydı, bebek doğduğundan itibaren diyelim ki *bir eli yağda bir eli balda* olsaydı, *yediği önünde*

²Sözcüklerin talep değerinin önem kazandığı yerlerde “sözcük” yerine “kelime” diyeceğim.

yemediği arkasında olsaydı (deyimler çoğaltılabilir) konuşmaya ve dil öğrenmeye de hiçbir zaman ihtiyaç duymamış olurdu.

Demek ki talep, karşılıksız kalır.

Tamamen karşılıksız kalmaz, *to be sure*, ama karşılanmış olduğunu söylemek de hiçbir zaman mümkün olmaz.

Bu da talebi arzuya dönüştürür. Belirli bir noksanlığın ifadesi olduğunda talep artık arzu olmuştur ve o andan itibaren konuyla ilgili esnaf temsilcileri gelip ilgili bölgeye dükkanlarını açıp sokağın başına tabelalarını asabilirler. Zira buradaki mesele artık **mübadele soyutlamasına** tâbi olmuştur ve “talebe bağlı” olmaktan çıkmıştır.

Aslında talep ile arzu arasında beliren bu *disparity*, [*ihtilâf*] psikanalizin temel konusunu oluşturur. Arzunun kendi kendisine sebep olması ise dürtülerin belirmesiyle sonuçlanır. Bu dürtüler “toplum” dediğimiz müesseseleri teşkil eder.

Demek ki buna “talep” dememiz meşrudur. Sonraki bölümlerde bunun neden “başvuru” ya da “müracaat” sayılamayacağı açıklanacak.

Neden Başvuru değil?

Açık-leme Muafiyetinin Talep edilmesi mümkündür, ama Açık-leme Muafiyeti için Başvurmak imkânsızdır, neden? Bu bölümün konusu bu.

Talep size aitti, ama Başvuru artık sizden çıktı.

Bir mektup gibi siz onu gönderdiniz ve Başvurunuzun Alıcısı bu mektubu eline aldığı anda iki tane tekil varlıkla karşılaştı:

— Siz

— Başvurunuz

Siz zarfın üstüne yazılıydınız. Başvurunuzsa zarfın içindeydi.

Alıcınız eğer Başvurunuzla yanıt verecektiye bu iki tekil varlığı bir tür belleğe kaydetmeliydi, dosyalamalıydı.

Fakat bunları sıraya koyamadı, koyamazdı. Çünkü ikinizi birden içerebilecek herhangi bir uzam yoktu ve **hiç olmadı**.

Hem Sizi hem Başvurunuzu içerebilecek bir uzamı içerebilecek bir uzam da yoktu ve hiç olmadı.

Böyle bir uzamı içerebilecek bir uzamı içerebilecek bir uzam da yoktu ve hiç olmadı, onu içerebilecek bir uzam da yoktu ve hiç olmadı, onu içerebilecek bir uzam da yoktu ve hiç olmadı,

Siz ve Başvurunuz sonu gelmez tekdüze bir tekrarlamaya oldunuz. Hiçbir uzam bu tekrarlamayı barındıramadı ve hiçbir zaman bu tekrarlamayı sürdürmedi.

Siz ve Başvurunuz, ayrı ayrı, kopuk dünyalarda, birbirine yabancı alfabelerde simgelendiniz. Mesela Siz Elif'seniz Başvurunuz Alfa oldu. Siz Zel'seniz Başvurunuz Delta oldu.

Bir merkezden neşrolunan bir ışık küresi gibi alındınız alınmasına, hatta **Albert Einstein'ın deyişiyile** "dönüşüm denklemlerimiz sayesinde bu denklemi dönüştüren basit bir hesaplamayla" başka bir merkezden neşrolunan Başvurunuz bile elde edildi.

Ama sayfanın altına bir dipnot düşülmüştü: "Dönüşüm denklemlerinin doğrudan doğruya ilişkilerin birbirini neticelemesi koşuluna göre çıkarılması daha basit olabilecektir."

Neticeler koşul oldu. Hesaplama ve çıkarım hiç basit olmadı. En az Başvurunuzun Size ait olduğu kadar Siz de Başvuruza aittiniz.

Kim bilir, Size eşdeğer olsa da bambaşka bir dünyada yaşayan Başvurunuz, belki de Talebinizin esas öznesiydi, belki de Siz onun Başvurusundan, kendi Başvurunuzun bir Başvurusundan ibarettiniz. Belki de Elif ve Zel, Alfa ve Delta'nın başvurularıydı.

Sonuç itibariyle Açıklama Muafiyet Başvurunuzun onaylanması hiçbir zaman mümkün olmadı ve Siz o güzel mektubu ince ince uğraşp hazırlayıp gönderdiğinizle kaldınız.

Yanlış anlaşılmasın: Emeğiniz asla boşa gitmedi, ama başvurunuzun emin ellerde olduğundan her ne kadar eminseniz, hiçbir yanıt gelmeyeceğinden de bir o kadar eminsiniz.

Onu içerebilecek bir uzam yoktu ve hiç olmadı.

Sonraki bölümde Açıklama Muafiyeti için Müracaat yollarına bakacağız.

Neden Müracaat değil?

Önceki bölümün konusu açikleme muafiyeti için başvuru yapmanın imkânsızlığıydı. Bu bölümün konusu açikleme muafiyetinin gerekli mercilere müracaat yoluyla emniyete alınamayacağıdır.

Herhangi bir müracaatın nihaî hedefi, bir yetkilidir: ya zaten halihazırda varolan bir yetkilidir, ya da müracaatınız sayesinde yetki kazanacak bir faildir. Müracaatın sonuçlanabilmesi, bir yetkilinin onu üstlenmesine bağlıdır.

Öte yandan Açikleme Muafiyet Talebi Müracaatlarını üstlenecek ne bir yetkili bulunabilir, ne de kimseye bu hususta bir yetkilendirme yapılabilir. Açikleme muafiyetinin emniyete alınması müracaat ile olmaz.

Tanıdık bir simadan üç tane hadiseye bakacağız. Amerikalı başkan Donald J. Trump'ın (i) İngiltere karşısında açikleme muafiyeti, (ii) Kanada karşısında açikleme muafiyeti, ve (iii) İsveç karşısında açikleme muafiyeti.

Donald J. Trump vs. İngiltere Açikleme Muafiyeti

İngiltere karşısında açikleme muafiyetini emniyete alabilmek için Amerikalı başkan Prens Charles'a müracaat mı etti? Hayır. Ne yaptı?

Uyarı yaptırdı: Amerikalı başkanın Dünya'nın korunması hakkında olası bir açiklemeye "tahammül etmeyeceği" ve bunun "yarardan çok zarar getireceği" çünkü başkanın "dürtülürse patlayacağı" söylendi.

Donald J. Trump vs. Kanada Açıklaşma Muafiyeti

Kanada karşısında açıklama muafiyetini emniyete alabilmek için Amerikalı başkan Kanada başbakanı Justin Trudeau'ya müracaat mı etti? Hayır. Ne yaptı?

El sıkma hamlesi yaptı. Kızıyla birlikte masada yan yana fotoğraflar çek-tirdi. Justin Trudeau'nun kendi ifadesiyle Kanada karşısında bir "yaklaşım" sergilendi.

Donald J. Trump vs. İsveç Açıklaşma Muafiyeti

İsveç karşısında açıklama muafiyetini emniyete alabilmek için Amerikalı baş-kan İsveçli mercilere müracaat mı etti? Hayır. Ne yaptı?

"Dün gece İsveç'te ne oldu duydunuz mu vah vah hiç de beklemezdik!" tarzında bir konuşma yaparak gerçekte hiç olmamış bir hadiseye müracaat etti. Peki bu müracaat sonuca ulaştı mı? Hayır. Ne oldu?

Hiç olmamış #ÇimTopuSahasıKatliamı #BowlingGreenMassacre örneği iz-lenerek hiç olmamış #İsveçHadisesi #SwedenIncident ile günlerce alay edildi.

Öte yandan aynı günlerde gerçek bir olay da patlak verdi: Stockholm'un Rinkeby mahallesinde isyan çıktığı, göçmenlerin yoldaki otomobilleri yakıp sokaktaki dükkanları yağmaladıkları bildirildi.

Basın ve medya bu olaya çeşitli yorumlar getirdi. Kimi gazeteciler bunun baştaki müracaata yeterli bir gerekçe sunduğunu, hatta baştaki yalancılığı akladığını, yani Trump'ın "demek ki aslında haklı" olduğunu iddia ettiler.

Oysa "bakın dün gece vah vah ne olmuş" diye müracaat edilen #İsveçHadi-sesi'nin gerçekte hiç olmadığı kesinlikle biliniyor. Alenen söylenmiş bir yalan nasıl "aslında adam haklıymış" noktasına çekilebildi?

Facebook'taki Žižek medyamızdan irtibat kurduğum Annette Smith Rin-keby'de çıkan olayı "yansıtma ile özdeşleşme" diye adlandırdı, yani Trump'ın

sanki #İsveçHadisesi olmuşçasına yalan söyleyerek yansıttığı saldırgan göçmen imajı, bir özdeşleşmeyi tetikleyerek Rinkeby'deki göçmenleri saldırganlığa teşvik etmişti. Bense buna “kendi kendini gerçekleyen lanet” adını verdim, “self-fulfilling prophecy” yerine “self-fulfilling curse” diyerek.

Özetle Trump “haklı çıkmış” olamazdı ve medyada oluşan algı doğru değildi. Alenen söylenmiş bir yalan haklı çıkarılamazdı. Demek ki bir hadiseye müracaat edilmiş olsa bile sonuçsuz ve karşılıksız kalan bir müracaat oldu bu. Müracaat *müracaat olma özelliğini yitirerek* daha başka bir şeye dönüşmüştü: Bir yansıtma olup bir özdeşleşmeyi tetiklemişti, ya da bir lanetleme olup kendi kendisini gerçeklemişti.

Üç vakada da Amerikalı başkanın yabancı ülke karşısında kendi “açikleme muafiyetini” emniyete alma işini becerdiği görülüyor. Fakat başkan bunların hiçbirinde “gerekli mercilere müracaat etmek” yoluna gitmemiştir. Daha farklı yollar izlemiştir. Doğaçlama davranışlarla kendi açikleme muafiyetini emniyete almıştır. Yeni başkanın en büyük zayıflığı da budur. Hiçbir prosedür ya da yordamı izlemez, dolayısıyla prosedür ve yordamları olsa olsa boşa çıkarabilir. Yani bunlar **ilkesiz davranışlardır**. Konjonktürel oportünist manevralardır.

Bir sonraki bölümde açikleme muafiyetini emniyete almanın **ilkeli yolları** olan *Prosedür* ile *Yordam* arasındaki fark ele alınacak.

Prosedürle Yordam arasındaki fark

Açıklama Muafiyeti'nin talep edilmesi gerektiğini, ama bunun bir başvuru yahut müracaat yoluyla icra edilemeyeceğini önceki bölümlerde inceledik. Bu bölümde Açıklama Muafiyet Talebi'nin iki temel biçimi olan Prosedür ile Yordam arasındaki fark açıklanacak.

Hemen belirtelim: Prosedür de Yordam da diferansiyel işlevlerdir, yani ikisi de sadece yerel faktörlerle ilgili bilgiler verirler, yani demek ki ikisinde de yerelde ilerleme kaydettiğinizi zannederken büyük resim itibarıyla aynı yerde çemberler çiziyor olmanız olasıdır, lâkin bu risk Yordam'da Prosedür'e nazaran daha az olasıdır, çünkü Yordam'daki yerellik bileşimseldir. Prosedür'deki yerellikse uzamsaldır.

Yani Yordam'da köprülerle adacıklar arasında dolaşırsınız; Prosedür'de ise kapılarla odalar arasında dolaşırsınız. Bu da geçiş ve ulaşma zamanlarıyla ilgili bir farktır: Köprülerde temel soru, "Gittiğim bu adacığa ayak basabilecek miyim? Zemin beni taşıyabilecek mi?" sorusudur. Kapılarda ise temel soru anahtarın cebimizde hazır bulunup bulunmadığıdır ki **dışarıklık** [*exclusivity*] mefhumu bu kapı-anahtar işini karmakarıştırır. Cebe konan anahtarların durup dururken kaybolması, anahtarın olmadık zamanlarda şekil değiştirmesi, birindeki anahtarın öbürüne geçmesi gibi yan etkisel görüngüleri izah edebilmek için Kuantum Mekaniği icat edilmiş ve Geniş Hadron Çarpıştırıcısı inşa edilmiştir. Yordamlar sisteminde bunlara gerek kalmaz.

Yordamlar öngörüye dayanırlar. Ulaşma işi, bir yerden bir yere geçme işi Prosedürel kapılarda olduğu gibi anlık bir hadise değildir. Bir köprüden geçmek vakit alır. Köprüye ayak basan kişi o anda köprünün onu götüreceği

noktayı düşünmek zorundadır. En önemlisi: Aynı anda birden çok köprüde bulunmak imkânsızdır. Odaların tekil nitelikleri genel bir hiyerarşi altına sokulabilir belki ama her köprünün başı ve sonu birbirlerinden ayrı durur ve bunlar bir hiyerarşi altına sokulamazlar. Yine de Yordamsal Kuantum versiyonunda, köprüler arasında ışınlanmalar, köprülerin adeta üst üste binmesi, aynı anda birden fazla köprünün katedilebilmesi gibi acayıplikler yaşanır. Gerçi Yordamların bileşimsel yerellikleri bu gibi karmakarışımları kapsayabildiğinden Kuantum Mekaniği gibi garipliklere ihtiyaç kalmaz.

Yordamlarda aslî işlem ayağını basmaktır. Bir köprüye ayağını basmaktır. Prosedürde ise aslî işlem anahtar kapağı sokmaktır. Sadece bu ayırım bile aradaki muazzam farkı ele verir.

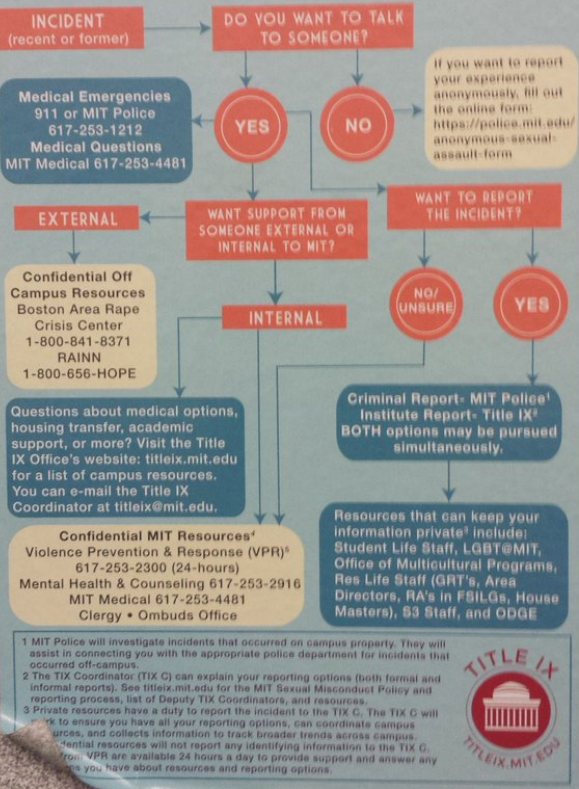
Sonraki sayfada gösterilen şema Prosedüre bir örnektir.

Prosedür kapı-anahtar modelini takip ettiğinden şemalaştırılmaya daha uygundur. Prosedürde dolaşılacak odalar tarafsız boşluklardır, uzay gibi boşluklardır.

Yordamda ise köprülenen her adacığın kendi başına bir zemin teşkil etmesi gerekir. O yüzden Yordamlar düzyazı ile madde madde anlatılmaya uygundur. *Niyet Edilen Yazıyı Çıkarma Yönetmeliği* bunun bir örneğidir.

Bir sonraki bölümde bu farkın “ne” olduğu söylenecek.

SUPPORT AND REPORTING OPTIONS FOR SURVIVORS OF SEXUAL ASSAULT

Anahtar, Kapı, Köprü, Zemin

Önceki bölümde Prosedür ile Yordam'ı ayırt eden unsurları sundum. Buna göre Prosedürler (i) odalarda dolaşır, (ii) anahtar ve kapılara dayanır. Yordamlar ise (i) adalarda dolaşır, (ii) köprü ve zeminlere dayanır. Bu bölümde sayılan dört mecazî unsurun (anahtar, kapı, köprü, zemin) “ne” olduklarını söyleyeceğim.

Gazetecilikten aşına olunan altı soru vardır, 5N1K diye bilinirler:

- 0) Kim?
- 1) Ne?
- 2) Neden?
- 3) Nasıl?
- 4) Nerede?
- 5) Ne zaman?

Bu soru dizisini örtüleyecek cevaplar dizisini **Bilirmiş gibi yapmak** metninde buluruz. Sadece ilk soruyu *insan kendisi* cevaplamak zorunda kalır:

- 0) Kim? Ben.
- 1) Ne? Doğal seçim! Unsurlar!
- 2) Neden? Hipotez! İstisnalar!
- 3) Nasıl? Kurallar! Kanunlar!
- 4) Nerede? Tercihler! Özgürlükler!
- 5) Ne zaman? Dolaşıklık! Muhatap! Sen! Siz!

Bu cevaplardan ilk ikisi Descartes'ın koyutladığı Möbius şeridinin iki yüzünü başlatır ve aralarındaki gerilimi kurar:

- 0) Kim? Ego.
- 1) Ne? Cogito.

Sonraki iki cevapta Prosedür'ün temel unsurlarını buluruz:

- 2) Neden? Anahtar.
- 3) Nasıl? Kapı.

Son iki cevapta ise Yordam'ın temel unsurlarını buluruz:

- 4) Nerede? Köprü.
- 5) Ne zaman? Zemin.

Bu sorular ve cevaplar dizisinde özellikle 2'den 5'e doğru bir sıçrama olduğuna dikkat edilmelidir:

Anahtar ile Zemin, Oda ile Ada'yı birbirinden ayırt eder.

Böylece **Bulmaca**'nın Anahtar'ı verilmiş oldu.

-BITTİ-

Ek: Bilirmiş gibi yapmak

Bilirmiş gibi yapma alıştıması:

- 1) Sevdiğiniz şeyleri hayal edin. Sevdiğiniz şeyleri hayal etmeniz kaçınılmazdır. (http://en.wikipedia.org/wiki/Natural_selection)
- 2) Uyumsuzları atmak lazım. Her şeyi kıyaslayıp uyumsuzları atın, çabuk! (http://en.wikipedia.org/wiki/Multiple_comparisons)
- 3) Odaklanıp tekrar edin: Seçim mümkündür, seçim mümkündür... (http://en.wikipedia.org/wiki/Axiom_of_choice)
- 4) Seçim mümkündür, biz özgürüz, ve son karar size ait. Seçiniz! (http://en.wikipedia.org/wiki/Multi_party_system)
- 5) Evet yani özgürüzdür ve seçim de sizindir ama işler karmaşıktır işte bilirsiniz. (http://en.wikipedia.org/wiki/Multipartite_entanglement)
(İngilizcesi)

Ek: Bulmaca

Kendime görev veriyorum:

“Türkiye bulmacası sosyal medya Gerçeği ışığında nasıl çözülür?” sorusundan hareketle ~KAyıplı hayat~ ile ~KAyıplı bilgi~ arasındaki ilişkinin aşğıdaki beş maddenin her birinde ne tür bağlarla kurulduğu incelenerek 15 Temmuz 2016 sinir krizinin Türkiye bulmacasında oynadığı karakteristik role bağlı olarak #GazeteciOlayYerindeOlur ve benzeri gazeteci övgülerinin “süreci” nasıl bir felsefi çıkmaza sürüklemiş olduğu aydınlatılacak.

Özetle, post-travmatik tutumun travmanın kendisini üretme yolu ortaya konacak.

- 1) Doğal seçim (biyoloji)
- 2) Çoklu hipotez testi (istatistik)
- 3) Seçim aksiyomu (matematik)
- 4) Çok partili seçim (siyaset bilimi)
- 5) Çok taraflı dolaşıklık (kuantum fiziği)

Özellikle de 2'den 5'e sıçrayan Möbius şeridinin tek kenarının ve tek yüzünün sonuç itibarıyla ne veya kim olduğu tespit edilecek.